

Recital de flaut și harpă

Pentru cei care au ratat etapele turneelor desfășurate sub genericul "Flautul fermecat" susținute de flautistul Ion Bogdan Ștefănescu, seara de 11 noiembrie a.c. a marcat momentul unui vortex în care doritorii au avut șansa să facă un salt temporal în spațiul anticei Ellade, pe tărâmul impunător al zeilor, în solara Arcadie sau pe văile împădurite ale muntelui Tmolos. Însoțitorul a fost de această dată harpistul Ion Ivan Roncea, un fidel partener, ambii fiind soliști instrumentiști ai Filarmonicii George Enescu. Deși programul a fost alcătuit din lucrări scrise în epoci diferite, el a urmărit un traseu precis, descifrat cu ușurință de iubitorii mitologiei grecești, personajele principale fiind Apollon Citharoedus, cunoscut și ca Apollo Musagetes, întrupat de o colosală statuie de marmură din secolul al II-lea -

și binecunoscutul său rival, zeul Pan. Doar că pentru cei doi artiști rivalitatea s-a transformat într-o optimă conlucrare oferind o seară splendidă în lăcașul muzelor, Ateneul Român. Piesele s-au distins printr-o mare cantabilitate, traversate de trăiri înnobilate prin atașament față de credință și filozofie. Printre ele s-au numărat transcripții ale unor celebre arii de operă extrase din *Orfeo ed Euridice* (Dansul spiritelor binecuvântate) de Gluck, cea din bis, *Serse* (Ombra mai fu) de Haendel sau de *Andante și tema cu variațiuni*, o adaptare a ariei *Di tanti palpiti* din opera *Tancredi* de Rossini. Cea din urmă apare ca o adevărată piesă de virtuoziitate, bogat ornamentată, fără ca autorul să-i fi alterat trăsătura inițială, cea de arie. În același context al lirismului s-au plasat și *Sonata pentru flaut și harpă* de Gaetano Donizetti, ale cărei linii melodice trădează cu ușurință autorul dar surprind prin eleganță reținută și concizie, *Variațiunile Greensleeves* (muzică tradițională engleză) precum și binecunoscuta *Siciliana* atribuită Mariei Theresia von Paradis (comentarii susțin că ar fi totuși un extras prelucrat de Samuel Duskin provenit dintr-o lucrare a lui C.M.vonWeber). Fără a părăsi trăsăturile muzicii romantice, cei doi soliști au pășit pe teritoriul francez alături de celebra *Méditation*, din opera Thaïs de Massenet. Multiplele reluări ale temei au oferit tot atâtea șanse solistului în a-și demonstra rafinamentul și sensibilitatea. Ecurile acestor muzici serafice s-au prelungit și în repertoriul mai apropiat de secolul nostru, Ion Ivan Roncea manifestându-se ca un adevărat Apollon pe coardele harpei în *La fille aux cheveux de lin*, un preludiviu intitulat astfel după poemul lui Leconte de Lisle, cu sonorități eterate care îndeamnă la eliberare prin meditație...și iată că în scenă apare turbulentul și dionisiacul Pan. *La flûte de Pan* (ulterior *Syrinx*, aparținând lui Debussy/1913), o piesă solo, cromatică, cu pregnante accente improvizatorice, este considerată a fi una de maximă importanță în repertoriul de gen: *Syrinx*-nimfa/Pan/ Ion Bogdan Ștefănescu, cu toții într-o interpretare magistrală. A urmat un alt opus scris de Ravel în 1907, *Vocalise étude en forme de Habanera*, un cântec fără cuvinte conceput după modelul lent

și ardent al dansului spaniol cu aceeași denumire. Aerul franco-iberic s-a regăsit și în *Entr'acte*, pentru flaut și harpă, aparținând lui Jacques Ibert în 1937 (ca muzică de scenă pentru piesa lui Calderon *Le médecin de son honneur*), inspirat de repertoriul flamenco pentru chitară. A fost momentul de contrast mult dorit, un fel de moto perpetuo, un proces variațional pe tema dată, care imaginează niște dansatori neobosiți, asemenea interpreților serii... legați de sărbătorile lui Dionysos în al cărui alai se distingea și zeul Pan. Modernitatea plătește și ea un tribut bogat clasicismului grec, printre mulți alții numărându-se și Witold Lutosławski care scrie la rândul-i muzica pentru piese radiofonice: *Trei fragmente pentru flaut și harpă*: Magic, Odysseus în Ithaca și Presto. Cele trei miniaturi, într-o strălucitoare interpretare, sunt o producție a anului 1953 și sunt legate de aceeași fascinantă mitologie greacă. Aparent, cele *Șase dansuri românești* scrise de Bela Bartók nu s-ar fi încadrat în tema propusă, totuși Ion Bogdan Ștefănescu a găsit mai mult decât o legătură cu spiritul lui Pan, folosind o familie de flaute și nenumărate trucuri și efecte timbrale cu care a transformat muzica acestor piese într-un repertoriu destinat parcă instrumentelor populare aerofone, fiecare dintre ele imitând când ocarina, când fluier dezacordate sau instrumente păstorești cu registru mai grav. Credem că a fost un adevărat tur de forță atât în ce privește imaginația cât și execuția cu totul surprinzătoare prin inventivitate, sugerând o natură pură și sălbatică asemenea aceleia în care se desfășurau misterele antice. Cu toate că opusul bartókian a fost ultima lucrare dintr-un excelent program, ovațiile sălii au readus pe cei doi excelenți interpreți care au continuat să aducă omagii lui Pan prin creația lui Jules Mouquet : Sonata op. 15 *La Flûte de Pan*, compusă în 1906, ale cărui mișcări sunt intitulate *Pan et les bergers*, *Pan et les oiseaux* (cea propusă pentru bis) și *Pan et les nymphes*. Astfel, în liniștitoare armonii ale Impresionismului s-a încheiat într-o perfectă concordie legendara întrecerea dintre Pheobus și Pan.

Corina BURA

O transcripție enesciană! O primă audiție inedită.

O primă audiție românească, o primă audiție europeană, o viziune instrumentală inedită! Un eveniment în adevăr special l-a reprezentat, recent, reluarea într-una dintre salile Atheneului Român, a celebrei *Sonate enesciene, a 3-a, "în caracter popular românesc"*; ...în transcripție pentru violă și pian! Faptul

este pe cât de inedit pe atât de neașteptat! Indiscutabil, orice transcripție stârnete curiozitatea ascultătorului atent, a publicului de specialitate. Iar curiozitatea profesională este orientată spre a observa ce e nou, în ce măsură noua înfățișare

este corformă cu originalul, mai ales când acesta este unul celebru, cum este cazul acestui opus aparte – *Sonata a 3-a pentru vioară și pian* "în caracter popular românesc". Un impresionant maestru al arcușului se dovedește a fi violistul american Elias Goldstein; dezvoltă o sonoritate comunicativă susținută de o sensibilitate certă; vigoarea adresării nu exclude, aici, maleabilitatea, consistența tonului. A concertat la Sala Mică a Atheneu-lui în compania pianistei Angela Drăghicescu, un muzician activ în spațiul nord-american, un profesionist temeinic atașat valorilor muzicii de cameră.

Momentul de greutate al recitalului a fost reprezentat de susținerea acestei versiuni cu totul inedite a sonatei enesciene; ...audiții anterioare au avut loc pe continentul nord-american. Evident, talentul și profesionalismul acestui remarcabil cuplu de muzicieni au făcut posibilă revelarea valorilor de semnificație ale acestei lucrări fundamentale pentru creația camerală a mijlocului de secol XX; căci incantația arcușului pe coardă ajunge în acest caz a sensibiliza cutele cele mai intime ale unei comunicări susținute de coloristica timbrală atent formulată a pianului. Iar întregul complex timbral pune în valoare întreaga complexitate spirituală, atât de particulară, a acestei creații. Știut este faptul că, în acest caz, violonistica enesciană valorifică complexul timbral propriu lăutarilor noștri, aspect căruia nu îi este însă proprie sonoritatea gravă a violei. Transcripția îi aparține cunoscutului violist american Donald Maurice. Trebuie observat, această extensie nu tradează ci, dimpotrivă, aduce o nuanță nouă în plenitudinea spirituală a acestei muzici; de o manieră, e drept, în parte surprinzătoare. Se extinde astfel aria de reprezentare a acestei creații enesciene; în domeniul în adevăr prețios al repertoriului cameral.

Dumitru AVAKIAN

Muzică de cameră spaniolă cu Cvartetul Granados

Cel de-al treilea recital din seria de trei organizată Filarmonica „George Enescu” în colaborare cu Institutul Cervantes din București și cu sprijinul Centrului Național de

Difuzare Muzicală (CNDM) din Spania cu scopul de a promova repertoriul cameral spaniol pe plan internațional în cadrul programului *Proiect Europa*, a avut loc pe 21 noiembrie și a fost susținut de Cvartetul Granados.

Înființat la începutul anilor 2000, ansamblul ce reunește patru dintre cei mai cunoscuți muzicieni spanioli (David Mata, Marc Oliu, Andoni Mercero, Aldo Mata), cu o solidă pregătire obținută în prestigioase instituții universitare din Europa și S.U.A., este în prezent una dintre cele mai apreciate formații camerale iberice, cu o susținută activitate concertistică materializată în participări în cadrul unor festivaluri și recitaluri unde a promovat cu precădere muzica contemporană

dar și marile opusuri ale repertoriului cameral clasic-romantic și al secolului XX.

O componentă importantă a corpusului de lucrări pe care îl abordează cei patru membri ai Cvartetului Granados o constituie promovarea muzicii spaniole din diferite perioade stilistice, programul ales pentru recitalul din Sala Mare a Ateneului Român reflectând acest deziderat al formației camerale. Astfel, prima parte a evenimentului a debutat cu *Cvartetul nr. 1 în re minor* compus de Juan Cristostomo Arriaga, unul dintre primii autori de muzică de cameră din Spania, de la începutul secolului al XIX-lea. Numit de mulți „Mozart spaniol”, Arriaga a scris o muzică de factură clasică în care se regăsesc influențe din spiritul marilor opusuri ale lui Haydn și Mozart adaptate culorii sonore locale. De altfel, în acest prim cvartet de coarde, considerat a fi poate cel mai impactant din punct de vedere dramaturgic dintre toate cele patru scrise de Arriaga, pot fi remarcate pe de o parte liniile melodice de tip mozartian, subliniate prin frazări elegante și un sunet rafinat și unitar de membrii Cvartetului Granados în versiunea realizată acestui opus la București, iar pe de alta, prezența unei tușe locale foarte fine prin prezența unui anumit stil andaluz în Menuet, marcată de cei din Granados prin accente bine plasate și formule de acompaniament ce sugerau sonoritatea chitarei atât de apropiată de sufletul spaniolilor.

Cu o experiență de scenă ce s-a putut remarca în omogenitatea sunetului său, Cvartetul Granados a propus apoi un salt stilistic până în repertoriul muzicii spaniole contemporane, de unde a selectat pentru a fi interpretat în cadrul acestui recital, *Cvartetul de coarde* de Jesus Torres. Lucrare ce propune un limbaj foarte modern dominat de transparență, *Cvartetul* lui Torres a prilejuit muzicienilor spanioli o veritabilă demonstrație a cunoștințelor lor în domeniul interpretării lucrărilor de dată foarte recentă. Astfel, utilizând o serie de procedee și tehnici specifice muzicii noi, membrii Cvartetului Granados au realizat o versiune bine elaborată a opusului lui Torres, în care am putut remarca inteligența acestora în reliefașul aspectului contrastant al celor patru părți. Grupate două câte două, secțiunile cvartetului le-au oferit cadrul ideal celor patru muzicieni de a etala cu abilitate o diversitate de expresii sugerate de-a lungul desfășurării melodice, de la interiorizarea și misterul din prima și a treia parte, mai degrabă descriptive, la exaltarea ritmică și virtuozitatea mișcărilor pare, dominate de patos și energie.

Ultima parte a recitalului Cvartetului Granados a adus în prim-plan muzica lui Jose Maria Usandizaga, prezentă prin *Cvartetul de coarde în Sol major pe teme populare basce*, poate cea mai cunoscută lucrare a compozitorului. Scris la începutul secolului XX, *Cvartetul pe teme populare basce* se constituie într-un exemplu de demers muzical ce reflectă naționalismul local bazat pe folclorul basc prin preluarea unor teme specifice acestei regiuni multietnice din Spania. De altfel, am putut recunoaște destul de ușor în versiunea Cvartetului Granados aluziile și temele provenite din dansuri precum zarzuela sau zortziko, care sunt însă supuse diverselor transformări ce le integrează într-un limbaj mai degrabă post-romantic, conferindu-le astfel noi semnificații.

La capătul acestui ultim recital dintr-o succesiune de trei menită a aduce în fața publicului român câteva crâmpie din creația camerală spaniolă, putem nota că am avut ocazia să audiem o succintă istorie a genului în spațiul iberic, ce a surprins începuturile timide de la începutul secolului al XIX-lea, consolidarea repertoriului din primele decenii ale veacului trecut și direcțiile actuale de evoluție a cvartetului de coarde, în cadrul unor programe bine alese și interpretate cu profesionalism.

Mădălin Alexandru STĂNESCU